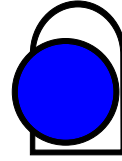

MEMÒRIA

CODEX[®]
ARQUEOLOGIA I PATRIMONI

MEMÒRIA DE LA INTERVENCIÓ
DE CONTROL DEL REBLIMENT
TEMPORAL DE LA NECRÒPOLIS
JUEVA DE MONTJUÏC

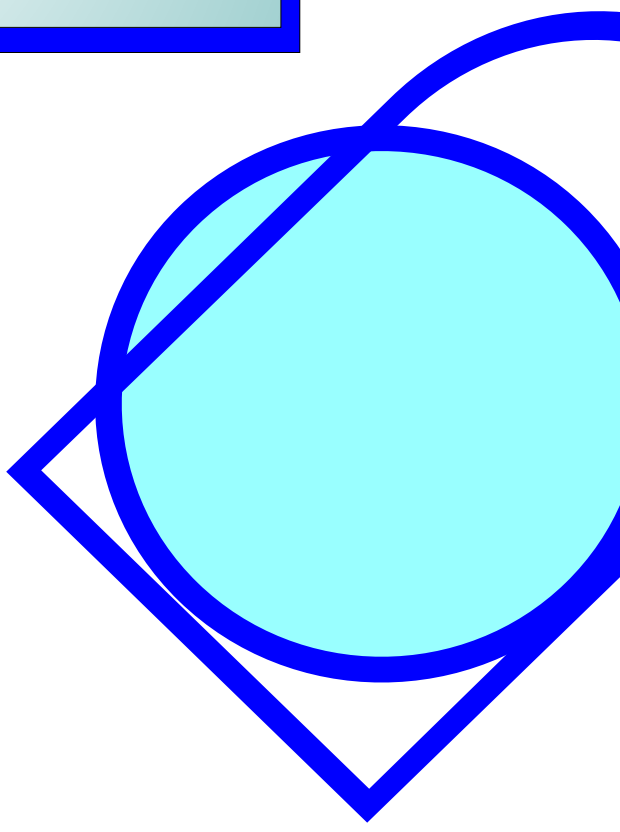
(Barcelona, Barcelonès)

Dates de la Intervenció: 1-12 Juliol 2002

Autor:

Àlex Vidal Sánchez

Data de lliurament: 13 de gener de 2005

ÍNDEX

INTRODUCCIÓ.....	pàg. 2
SITUACIÓ.....	pàg. 3
ANTECEDENTS.....	pàg. 4
METODOLOGIA I TREBALLS REALITZATS.....	pàg. 6

1. INTRODUCCIÓ

Aquest informe es refereix als treballs de rebliment temporal i control arqueològic de la Necròpolis Jueva de Montjuïc, localitzada als terrenys de l'antic Camp de Tir de la muntanya de Montjuïc (Barcelona, Barcelonès).

El termini de realització de la intervenció va dels dies 1 al 12 de juliol del 2002. Els treballs van ser duts a terme per CODEX Arqueologia i Patrimoni, sota la direcció de l'arqueòleg Àlex Vidal, i d'acord amb la corresponent resolució de la Direcció General del Patrimoni Cultural de la Generalitat de Catalunya amb data del 28 de juny del 2002.

El 26 de juny de 2002 el senyor Antoni Nicolau, director del Museu d'Història de la Ciutat, va presentar una sol·licitud a la Direcció General del Patrimoni Cultural per realitzar una intervenció arqueològica de cobriment provisional de les restes arqueològiques del cementiri jueu de Montjuïc, que van ser excavades durant la intervenció de l'any 2001. Tot plegat, el procés de rebliment va estar motivat pel futur projecte d'enjardinament d'aquest sector de la muntanya.

Pel que fa a la intervenció duta a terme, hem de dir que fins que es defineixi el projecte d'enjardinament i urbanització d'aquest sector, es va fer necessari protegir les restes patrimonials de forma provisional per tal d'evitar danys. Aquests treballs arqueològics suposaran bàsicament el rebliment amb terra de la necròpolis i del corresponent seguiment intensiu per tal d'evitar remocions del subsòl que puguin afectar les restes.

2. SITUACIÓ

La necròpolis jueva de Montjuïc es localitza a la façana costanera sud de la ciutat de Barcelona sobre el vessant oriental de la muntanya de Montjuïc. La zona ocupada per la necròpolis s'ubica a la carretera de Montjuïc a l'alçada de la plaça de la Sardana en un indret de suau pendent i mirant a mar.

3. ANTECEDENTS

Els antecedents històrics de la Necròpolis Jueva de Montjuïc es remunten a la documentació recollida d'època medieval, on es descriu l'existència d'un cementiri jueu a Barcelona utilitzat com a mínim des del segle XI, fins al seu abandonament a l'any 1391 amb motiu de la destrucció del Call Jueu de Barcelona. La ubicació del cementiri va arribar gràcies a la pròpia documentació històrica i a la toponímia de l'indret, Montjuïc: pròpiament "muntanya dels jueus". De tota manera la seva ubicació exacta no quedava clara.

No va ser fins a mitjans del segle XX quan, com a conseqüència de la construcció del Camp de Tir Nacional de Montjuïc l'any 1946, es va localitzar dita necròpolis documentant fins a un total de 171 tombes. De tota manera, el procés d'excavació seguit en aquells moments no va permetre la correcta delimitació de la necròpolis, fins a l'actualitat quan s'ha portat a terme una intervenció de delimitació i sondeig durant l'abril de l'any 2001. La conjunció d'aquesta fase de delimitació i la posterior excavació va permetre constatar un mínim de 555 tombes, la majoria d'elles intactes i pendents d'excavació.

En aquesta fase de prospecció arqueològica realitzada durant l'abril del 2001 (Maese, 2001), es van realitzar (segons indicacions del Museu d'Història de la Ciutat de Barcelona) un total de 9 sondejos en la totalitat de la zona afectada pel projecte d'urbanització. Aquests sondejos es van centrar al sector més oriental dels terrenys, allà on en teoria s'havia portat a terme l'excavació de 1946 centrada a l'antiga necròpolis. La resta del terreny va quedar exclosa per motius d'infraestructura i viabilitat.

Durant la posterior fase d'excavació en extensió portada a terme de l'octubre del 2001 al gener del 2002 sota la direcció de Xavier Maese, es van

seguir unes pautes donades pels resultats de la fase anterior de prospecció i d'acord amb el projecte del Museu d'Història de la Ciutat. Els primers resultats van portar un augment considerable quant a nombre de tombes localitzades i a extensió de la necròpolis (molt més àmplia de la suposada). Per altra banda, la considerable profunditat de bona part de les tombes va ajudar al seu òptim estat de conservació visible en gran part d'elles.

Així doncs, el balanç final va ser de 555 tombes localitzades (a falta d'una intervenció al sector oriental de la necròpolis), a les quals s'han d'afegir les 171 ja excavades durant la campanya d'excavació de l'any 1946.

4. METODOLOGIA I TREBALLS REALITZATS

La necessitat de protegir les restes arqueològiques aparegudes durant la campanya d'excavació 2001-2002 amb el resultat de 555 tombes, va comportar l'inici d'un pla d'actuació per assolir un bon nivell de conservació de les tombes durant el temps d'espera de les modificacions urbanístiques a la zona.

El projecte d'intervenció arqueològica contemplava la protecció de les restes com a reserva arqueològica, amb geotèxtil i sauló no compactat (amb un gruix d'entre els 20 i 50 cm). Per sobre d'aquest nivell s'ha d'estendre una capa de terra, el més neta possible.

Per portar a terme aquestes tasques es va disposar d'una maquinària específica consistent en una màquina retroexcavadora, una màquina del tipus "bobcat", així com d'una quantitat variable de camions de càrrega (d'un a quatre i segons les necessitats) per al transport del volum total de sorra i terra. Tota la infraestructura va ser proporcionada per l'empresa contractada, personificada en el Sr. Miquel Plana com a responsable de l'obra.

D'altra banda, pel que fa als recursos humans, es va disposar d'una brigada de tres empleats del cos de Parcs i Jardins de Montjuïc que varen realitzar les tasques de cobriment amb el geotèxtil coordinats per l'arqueòleg i el Sr. Miquel Plana.

Així mateix, es va seguir el procediment habitual de registre fotogràfic des de l'inici dels treballs fins a l'acabament, i del qual es presenta una mostra al final del present treball.

El procediment seguit va ser el descrit a continuació: En primer lloc, es va procedir a la neteja general i al desbrossament de la totalitat de l'àrea

afectada, ja que presentava un estat molt descuidat. En aquest moment va ser necessària la retirada de la làpida amb inscripció hebraica que havia restat al jaciment des de l'excavació anterior, i va ser transportada als magatzems del Museu d'Història de la Ciutat ubicats a la Zona Franca.

Seguidament, es va cobrir amb geotèxtil la totalitat de la superfície del jaciment (seguint els desnivells dels retalls de les tombes) es va assegurar amb claus de cap pla i pedres de la terrera més pròxima. El següent pas va ser el cobriment amb sauló per sobre del geotèxtil, amb una capa de gruix variable (no inferior als 20 cm, i principalment superior als 40 cm) segons el desnivell del terreny. Per a aquest treball es van utilitzar els camions de càrrega que transportaven el volum total de sauló des de la localitat de Santa Coloma. Una vegada abocat sobre les zones escollides, la màquina retroexcavadora (en primer lloc) i la "bobcat", seguidament, el repartien per sobre del geotèxtil segons les necessitats del terreny.

L'estratègia a seguir va ser la de començar a repartir el sauló per allà on s'havia de salvar un desnivell més fort per tal de cobrir amb la terra els punts per on havia de passar la maquinària i no fer malbé les restes. D'aquesta manera primer va quedar tapada la part central del jaciment fent un camí de pas, i les cantonades per anar retrocedint cap el centre de la necròpolis.

El darrer pas del procediment va ser el rebliment amb una capa de terra el més neta possible, del nivell per sobre del sauló. En aquest cas, el gruix de dita capa va venir marcada també segons el desnivell de la superfície anterior de sauló. Per a aquesta feina es va reutilitzar la terra acumulada a les terreres formades durant l'excavació anterior i es va aprofitar per rebaixar i aplanar el perfil exterior del jaciment baixant la terra arreplegada.

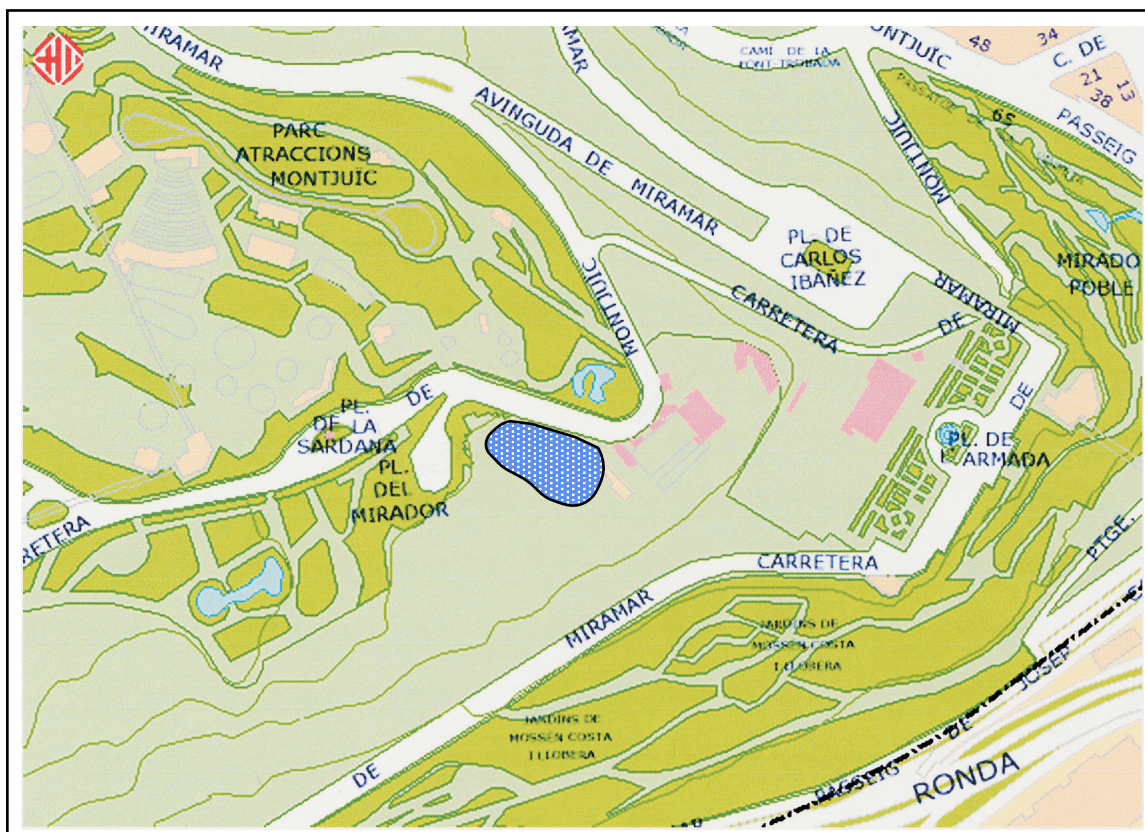
D'aquesta manera, en aquest procés van intervenir la màquina retroexcavadora i la "bobcat" allà on no podia arribar la primera. Finalment, es va realitzar una mica d'aplanament i neteja del nou nivell resultant.

Per acabar, direm que per finalitzar la intervenció es va decidir protegir la zona arqueològica amb el tancament del pas més accessible per mitjà de tanques metàl·liques i altres elements de seguretat.

Necròpolis jueva de Montjuïc. Àrea de la intervenció